

หน้าต่างความคิด

● เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์

พมเกิดความรู้สึกสงสัยขึ้นมาจริงๆ ว่า ทำไมเสียงเรียกร้องถามหาจริยธรรมทางการเมืองที่พุ่งตรงไปยังนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีรักษาการจึงได้เข้าหูซ้ายทะลุหูขวาไปหมด ไม่รู้เป็นเพราะคนเหล่านี้ไม่เข้าใจว่าจริยธรรมคืออะไร หรือเป็นเพราะพวกเขานิยามคำว่าจริยธรรมไว้แตกต่างจากเรา

วิธีการที่ดีที่สุดในการแก้ข้อสงสัยนี้คือการไปนั่งคุยกับพวกเขาเพื่อทำความเข้าใจว่าพวกเขามองต่อคำว่าจริยธรรมอย่างไร ในทางปฏิบัติ เรื่องนี้แทบเป็นไปไม่ได้ ผมเลยคุยกับเพื่อนผมที่เป็นหมอ วิศวกร ทนายความ อาจารย์ และผู้บริหารบริษัท แก่ขีดไปก่อน จากการพูดคุยทำให้ผมได้ข้อสรุปเกี่ยวกับจริยธรรมในมุมมองของเพื่อน 6 ข้อดังนี้

ข้อ 1 ไม่มีมาตรฐานทางจริยธรรมที่เป็นสากล

ทุกคนที่ผมถามว่า "จริยธรรมคืออะไร?" ให้คำตอบในทำนองเดียวกันว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคิดและความประพฤติที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามระดับจริยธรรมที่เหมาะสมของแต่ละคนแตกต่างกันได้ เหตุการณ์เดียวกัน เช่น การขับรถเบียดแซงคิว คนหนึ่งอาจจะบอกว่าเป็นเรื่องเหมาะสมยอมรับได้ อีกคนมีสิทธิค้านหัวชนฝาว่าเรื่องแบบนี้ไม่เหมาะสมไม่ควร ยอมไม่ได้เด็ดขาดด้วยเหตุนี้ การเอาหลักจริยธรรมของคนสองคนมาโต้เถียงกันจึงไม่มีทางได้ข้อยุติ เพราะสองคนพูดกันคนละเรื่อง เพราะมองเห็นคนละมุม

ข้อ 2 จริยธรรมมีระดับความซับซ้อนแตกต่างกัน

ถึงแม้มาตรฐานทางจริยธรรมโดยรวมอาจแตกต่างกัน แต่คนส่วนใหญ่มีมาตรฐานขั้นต่ำในเรื่องพื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน เช่น ไม่ทำร้ายหรือฆ่าคนอื่น ไม่ขโมยของ เป็นต้น แต่เป็นสถานการณ์ที่ซับซ้อนความเห็นอาจแตกต่างกันได้

ลองนึกดูว่าถ้าลูกของเราได้รับอุบัติเหตุ

อยู่ห้องฉุกเฉิน หมอบอกว่าต้องใช้เครื่องช่วยหายใจถึงจะรักษาชีวิตไว้ได้ แต่ต้องหมดสติแบบน็อคตลอดไป จึงเสนอให้ถอดเครื่องช่วยหายใจเสีย เราจะได้ไปสู่สุคติ เลยมายกให้เราซึ่งเป็นผู้ปกครองเซ็นยินยอมให้ปิดเครื่องช่วยหายใจ บางคนอาจจะยอมเซ็น บางคนคงไม่ยอม และแน่นอนว่า คนรอบข้างที่รู้เรื่องก็มักจะมีความเห็นของตัวเอง บางคนเห็นด้วย บางคนไม่เห็นด้วย

บรรทัดฐานแล้ว คนที่อ่อนจริยธรรมที่สุดก็น่าจะเป็นคนประเภท "เข้มงวดกับเขาไปทั่ว แต่พอเรื่องของตัวเองยังงัดไม่ได้"

ข้อ 5 จริยธรรมมีมาตรฐานสูงกว่ากฎหมาย

กฎหมายบัญญัติขึ้นมาเพื่อให้คนในสังคมอยู่กันอย่าง "สงบ" แต่ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าคนในสังคมจะมี "ความสุข" เสมอไป กฎหมายเปรียบเหมือนมาตรฐานขั้นต่ำซึ่งทุกคนจะต้องทำตาม ส่วนจริยธรรม

ต้องถามว่า 'จริยธรรม' สัมกับ 'ฐานะ' หรือไม่

ข้อ 3 จริยธรรมไม่ได้เกิดขึ้นมาเอง เกิดจากการหล่อหลอมของสังคมและคนรอบข้าง

ย้อนกลับมาเรื่องของเด็กน้อยหมดสติในตัวอย่างก่อนหน้า ถ้าพ่อแม่ของเขาเป็นหมอ การตัดสินใจคงไม่ยากนัก แต่ถ้าพ่อแม่เป็นชาวบ้านธรรมดาเคร่งศาสนา การทำแบบนี้อาจทำให้รู้สึกว่าการกระทำบาปอย่างร้ายแรง เช่นเดียวกัน คนที่เติบโตมาในครอบครัวซึ่งใช้ความรุนแรง จะเห็นว่าการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องร้ายแรง เด็กที่โตมาในครอบครัวที่โกงกินมาตลอด ย่อมเห็นว่าการโกงเป็นเรื่องปกติ

ข้อ 4 มาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับกาลและเทศะ

เมื่อหลายปีก่อนที่ออสเตเลียมีข่าวของเด็กหนุ่มคนหนึ่งซึ่งเสี่ยงชีวิตลงไปช่วยเพื่อนที่กำลังโดนฉลามทำร้าย ได้รับการยกย่องไปทั่ว เพราะเขามีสิทธิจะวิ่งหนีก็ได้ แต่เขาก็ไม่ทำ การโกหกเพื่อช่วยชีวิตคนบริสุทธิ์ ถึงเป็นการโกหกหน้าด้านๆ เมื่อถูกเปิดเผยในภายหลังก็คงไม่โดนวิพากษ์วิจารณ์ มาเหมือนกับการโกหกเพื่อเอาตัวรอดจากความผิดที่ทำลงไป

นอกจากนี้แล้ว การคาดหวังว่ามาตรฐานทางจริยธรรมของคนทุกคนจะคงเส้นคงวาเป็นในทุกสถานการณ์อาจใช้ไม่ได้กับทุกคน มีภาษีติดเงินเกี่ยวกับผู้นำบทหนึ่งกล่าวว่า "พึงเข้มงวดกับตนเอง ผ่อนปรนกับผู้อื่น" หากเราเอาภาษิตนี้มาเป็น

ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งใหญ่โต การถามว่าจริยธรรมคืออะไรนั้นไม่ใช่ประเด็น... ตัวเราเองต่างหากที่จะต้องยกระดับจริยธรรมให้สูงพอ ถ้าทำไม่ได้ ก็ควรหาคนอื่นที่ทำได้มารับหน้าที่แทน

ในส่วนที่นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้ถือเป็นออปชั่นเสริม จึงขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของแต่ละคนว่าจะเลือกออปชั่นเสริมมากน้อยแค่ไหน

อย่างไรก็ตาม จริยธรรมเป็นเหมือนพันธนาการผูกมัดเราไม่ให้เรามีอิสระทำตามใจอยากด้วยเหตุนี้ คนจะมีจริยธรรม

สูงได้จึงต้องเป็นคนรู้จักควบคุมจิตใจของตนเอง มีวุฒิภาวะทางจิตใจและอารมณ์ในระดับหนึ่ง

ในทางกลับกัน คนที่เอาแต่ยึดหลักกฎหมาย ทั้งที่บางครั้งขัดกับสามัญสำนึก ผิดชอบชั่วดี ก็เหมือนกับเป็นการประกาศจุดยืนของตนให้คนอื่นรู้ว่า ภายใต้สถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ ตนเองมีจริยธรรมเท่ากับจริยธรรมขั้นต่ำในสังคมเท่านั้น

หากมองจากมุมมองของปัจเจกบุคคลแล้ว ทุกคนมีสิทธิจะเลือกได้อย่างอิสระ ดังนั้น การยึดเอาจริยธรรมขั้นต่ำมาเป็นบรรทัดฐานการใช้ชีวิตจึงไม่ใช่เรื่องผิด

สำหรับคนธรรมดา

ข้อ 6 จริยธรรมขั้นต่ำที่สังคมคาดหวังจากคนบางกลุ่มมักจะสูงกว่าจริยธรรมขั้นต่ำที่ใช้กับคนทั่วไป

ฐานะทางสังคมคือสิ่งที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเราและคนอื่นในสังคม ความคาดหวังของสังคมเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนคนหนึ่งขึ้นอยู่กับฐานะของคนผู้นั้น และวิธีการที่เขาได้ฐานะนั้นมา

ความคาดหวังจากผู้ได้รับเลือกเป็นนางงามจักรวาลคือต้องทำตัวเป็นตัวอย่าง ไม่ประพฤติชั่วเสเพล กินเหล้าเมายาหัวราน้ำ รู้จักแต่งตัวเหมาะสมกับกาลเทศะ มีกิริยาท่าทางนุ่มนวล รู้จักเก็บความรู้สึก ถึงแม้จะไม่พอใจก็จะไม่แสดงออกด้วยการยื่นเท้าสะเอวขึ้นหัวกราดดาเขาไปหัว

อย่าถามว่าจริยธรรมคือ "อะไร" ต้องถามว่าคุณมีจริยธรรม "สมกับฐานะ" หรือไม่

สำหรับผู้ที่อยู่ในตำแหน่งใหญ่โต การถามว่าจริยธรรมคืออะไรนั้นไม่ใช่ประเด็น เพราะเป็นผู้กำหนดชีวิตหลายคนไว้ในมือ คำถามที่จะต้องถามตนเองก็คือ จริยธรรมที่มีอยู่สมกับฐานะหัวโขนที่ใส่อยู่หรือเปล่า และต้องสำนึกให้ได้ว่า ตำแหน่งใหญ่ขนาดนี้ จะลดเกณฑ์ทางจริยธรรมลงมาให้เท่ากับที่เราทำได้นั้น ไม่ใช่เรื่องถูกต้อง ตัวเราเองต่างหากที่จะต้องยกระดับจริยธรรมให้สูงพอ ถ้าทำไม่ได้ ก็ควรหาคนอื่นที่ทำได้มารับหน้าที่แทน